

А. О. БОЙКО

Алла Олександрівна Бойко, аспірант Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

**ФУНКЦІЇ ЗАВДАТКУ В КОНТЕКСТІ ДИНАМІКИ
ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН**

Потреба дослідження функціонування правового механізму завдатку пов'язана з тим, що за останні роки даний вид забезпечення виконання зобов'язання почав застосовуватися не лише в договорах купівлі-продажу нерухомого майна, а й у договорах купівлі-продажу, поставки різного роду товарів та послуг. Зазначене вплинуло й на необхідність дослідження функцій завдатку в динаміці вищенаведених зобов'язальних правовідносин. Крім того, важливим залишається питання щодо визначення особливостей динаміки зобов'язальних правовідносин, забезпечених завдатком, оскільки недосконалість вітчизняного законодавства не дає можливості окреслити відповідні дії контрагентів, пов'язані зі зміною або ж з припиненням таких відносин.

Метою дослідження є визначення характерних функцій, які характерні завдатку та їх особливостей, а також виокремлення таких функцій на різних стадіях зобов'язальних правовідносин. Це надасть можливість отримати нові наукові результати для подальшого удосконалення норм цивільного законодавства, пов'язаного із застосуванням завдатку.

Слід зазначити, що функціям завдатку як зобов'язально-правовому виду приділялась увага багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими, зокрема, Ч. Н. Азімовим, М. І. Брагинським, В. В. Вітрянським, Б. М. Гонгалю, І. О. Дзерою, О. В. Дзерою, Ю. О. Заїкою, О. С. Йоффе, Є. С. Куліковим, Г. В. Макаренку, О. О. Отрадною, І. Й. Пучковською, Ю. Б. Сафонову, О. В. Старцевим, Є. О. Сухановим, О. В. Церковною, Д. Є. Федорчуком, С. Я. Фурсою, В. А. Хохловим, Г. Ф. Шершеневичем та іншими.

Частина перша ст. 570 Цивільного кодексу України (надалі – ЦК України) визначає завдаток як грошову суму або рухоме майно, що видається кредиторі боржником у рахунок належних з нього за договором платежів, на підтвердження зобов'язання і на забезпечення його виконання¹. Так, беручи до уваги законодавче визначення завдатку, яке закріплене ст. 570 ЦК України, в юридичній літературі традиційно виділяють три основні функції даного виду забезпечення виконання зобов'язань: платіжна, забезпечувальна та доказова². Разом з цим, деякі науковці зазначають, що види забезпечення виконання зобов'язання виконують також стимулюючу та захисну функції, а оскільки завдаток є одним з видів забезпечення виконання зобов'язання, то він стимулює боржника до виконання зобов'язання належним чином³.

У теорії зобов'язального права зазначається про притаманність завдатку платіжної функції, сутність якої полягає в тому, що завдаток, який видається боржником за основним зобов'язанням, є частковим платежем, що зараховується в рахунок виконання в майбутньому зобов'язання. Проте передача завдатку постає як обов'язок боржника, який свідчить про намір останнього належним чином виконати зобов'язання у вигляді передачі грошової суми або рухомого майна. При цьому платіжна функція є непостійною для завдатку та постає як елемент системної дії в зобов'язанні, яке ним забезпечується лише на стадії виникнення зобов'язальних відносин.

Досліджуючи платіжну функцію завдатку, варто зупинитися на його розмірі, який сплачується боржником кредиторі за відповідним зобов'язанням, оскільки ЦК України не закріплено конкретного розміру завдатку, а тому сторони укладаючи основний договір, визначають розмір завдатку на власний розсуд.

Якщо ж звернутися до зарубіжного досвіду, то наприклад, особливістю застосування завдатку в Китайській Народній Республіці є те, що ст. 91 Закону КНР «Про гарантії»⁴ закріплено обмежений розмір завдатку – не більше 20 % від суми контракту. Крім того, завдаток використовують у договірних відносинах, пов'язаних з продажем товару, виконанням робіт чи наданням послуг.

Доцільність закріплення в українському законодавстві фіксованого розміру завдатку пов'язана з тим, що занадто великий його розмір наблизить до повного виконання забезпечуваного зобов'язання. Крім цього, важливим є не тільки обмеження розміру завдатку, а й зменшення розміру відповідальності за порушення забезпечуваного завдатком зобов'язання.

Поряд із можливістю втрати завдатку або повернення його подвійного розміру потерпіла сторона має право на застосування до винної у зобов'язанні сторони одночасно декількох заходів відповідальності, таких як стягнення неустойки (ст. 550 ЦК України), інфляційних нарахувань та трьох відсотків річних (ст. 625 ЦК України). Проте загальний обсяг нарахованих до стягнення санкцій може бути надмірним у порівнянні з очікуваними збитками для потерпілої сторони, а тому актуальним постає питання зменшення сукупного розміру санкцій або ж кожної з них.

Можливість зменшення розміру відповідальності закріплена як у національному законодавстві зарубіжних держав, так і в нормах міжнародних уніфікованих документів, у яких йдеться мова щодо встановлення в договорах занадто великого розміру збитків, шкоди та інших способів захисту. При цьому можливість внесення відповідних змін до чинного законодавства щодо зменшення розміру відповідальності обумовлюється закріпленими принципами розумності, справедливості, добросовісності, які виступають підґрунтям для реалізації міжнародних приватних договірних зобов'язань.

Такий висновок обґрунтовується ст. 7.4.8 Принципів УНДРУА⁵, ст.ст. III.-3:302(5), III.-3:705 Проекту спільних підходів⁶, ст. 9:505 Принципів європейського договірного права⁷, в основу яких закладені положення про можливість зменшення суми, що виплачується постраждалій стороні, якщо така сума надзвичайно перевищує витрати, понесені в результаті невиконання зобов'язання.

Обмеження розміру відповідальності за невиконання зобов'язання прослідковується не тільки за міжнародними документами, а й за законодавством України. Так, відповідно до ч. 3 ст. 551 ЦК України передбачено можливість зменшення розміру неустойки за рішенням суду, якщо він значено перевищує розмір збитків та за наявності інших обставин, що мають істотне значення.

Достатньо примітним є й положення, закріплене ст. 18 Закону України «Про захист прав споживачів»⁸, яким визнаються недійсними умови договорів, що обмежують права споживача. У статті визначено, що продавець (виконавець, виробник) не повинен включати у договори із споживачем умови, які є несправедливими. Умови договору є несправедливими, якщо всупереч принципу добросовісності його наслідком є істотний дисбаланс договірних прав та обов'язків на шкоду споживача.

У зв'язку з вищевикладеним кредитор у завдаткових правовідносинах не повинен зловживати своїми правами, зокрема, якщо йому відомі певні обставини, які можуть ускладнити виконання боржником зобов'язання, забезпеченого завдатком, і при цьому кредитор завідомо включає в забезпечений договір умови з надмірним розміром відповідальності.

Так, ст. 233 Господарського кодексу України⁹ визначено, що у разі, якщо належні до сплати штрафні санкції надмірно великі порівняно із збитками кредитора, суд має право зменшити розмір санкцій. Якщо ж порушення зобов'язання не завдало збитків іншим учасникам господарських відносин, суд може з урахуванням інтересів боржника зменшити розмір належних до сплати штрафних санкцій.

Отже, аналогічний правовий підхід щодо можливості зменшення розміру відповідальності можна використати і у завдаткових правовідносинах в Україні.

Розглянемо забезпечувальну функцію, якій в теорії зобов'язального права віддають провідну роль для всіх видів забезпечення виконання зобов'язання, в тому числі й для завдатку. Так, В. В. Вітрянський та М. І. Брагинський вказують, що «значення завдатку як способу забезпечення виконання зобов'язання полягає в тому, що завдаток, перш за все, має на меті запобігти невиконанню договору» і що «загроза втрати завдатку стимулює боржника до виконання зобов'язання»¹⁰.

Аналізуючи забезпечувальну функцію завдатку, Д. Є. Федорчук звертає увагу, що такий вид забезпечення виконання зобов'язань дуже нетипово для інших видів забезпечення покликаний забезпечувати інтереси одночасно обох сторін, хоча зрозуміло, що кредитор перебуває в більш захищеному стані, оскільки має просто утримати суму завдатку в себе, тоді як боржник повинен подавати відповідний позов до суду¹¹.

Аналізуючи платіжну та забезпечувальну функції в динаміці розвитку правовідносин, забезпечених завдатком, можна дійти висновку, що зазначені функції взаємовиключають одна одну, оскільки у випадку порушення зобов'язання однією із сторін завдаток перестає бути видом забезпечення виконання зобов'язання, не забезпечує таке зобов'язання та постає як окремий захід цивільно-правової відповідальності, проте в разі належного виконання зобов'язання завдаток втрачає забезпечувальну функцію і кореспондується вже з обов'язком кредитора виконати свою частину зобов'язання.

У науці зобов'язального права доказова функція завдатку є однією з найсуперечливіших, що викликає ряд дискусій серед кола науковців. Так, Д. Є. Федорчук звертає увагу на те, що доказова функція завдатку має велике практичне значення у тому разі, коли може виникнути спір з приводу факту укладення договору, наприклад, при укладенні договору шляхом обміну листами, телеграмами або в разі втрати тексту договору, або в разі укладення договору в усній формі або шляхом здійснення конклюдентних дій. Разом із тим, на його думку, за змістом закону та відповідно до наявної судової практики, завдаток не може свідчити про укладення договору в тому разі, коли закон прямо вимагає дотримання певної форми як умови дійсності договору (наприклад, за договором купівлі-продажу квартири чи житлового будинку, для яких законом передбачено обов'язковість нотаріальної форми та державної реєстрації)¹². Така позиція співпадає з точкою зору суддів, які зазначають, що завдаток – лише один з доказів виникнення зобов'язання, і при доведеності факту передання завдатку, інші обставини, підтверджені належними доказами, можуть спростувати факт виникнення зобов'язання¹³.

Є. С. Куліков взагалі вважає, що доказова функція завдатку не повинна бути актуальним елементом у його юридичній конструкції. Автор вказує, що доказова функція завдатку не впливає на недійсність основного зобов'язання і його доказове значення не більше, ніж у інших акцесорних угодах або окремих умовах основного договору¹⁴.

Окремо слід виокремити компенсаційну функцію завдатку, оскільки сторона, відповідальна за невиконання або неналежне виконання договору, зобов'язана компенсувати понесені іншою стороною збитки, а тому зазначена функція характеризує завдаток також як міру цивільно-правової відповідальності.

О. В. Церковна зазначає, що втрата завдатку стороною, винною в порушенні зобов'язання, зближує його із санкціями, установленими як відповідальність на випадок порушення зобов'язань¹⁵.

Дослідження динаміки розвитку завдаткових правовідносин свідчить про те, що завдатку як виду забезпечення виконання зобов'язання притаманна компенсаційна функція як єдина стала, що не втрачає свого призначення на різних стадіях зобов'язальних правовідносин, оскільки стимулює як кредитора, так і боржника належним чином виконати певне зобов'язання під страхом настання для них негативних наслідків шляхом встановлення відповідних компенсаційних заходів відповідальності в забезпечуваному правочині. Крім того, завдатку, який у залежності від розвитку зобов'язальних відносин, може постати як захід цивільно-правової відповідальності, також буде притаманна компенсаційна функція. Інші ж функції знаходять свій прояв залежно від розвитку правовідносин між контрагентами в зобов'язаннях, забезпечених завдатком.

У наукових колах в останні роки вважалось, що перетворення завдатку у відступне має негативне значення, а саме як послаблення відповідальності невинуватого контрагента, яке звільняє його від реального виконання зобов'язань¹⁶. Проте зобов'язальні правовідносини, забезпечені завдатком, можуть припинитися у випадку його трансформації у відступне, тобто в договорі, який забезпечений завдатком, сторони мають право узгодити припинення зобов'язання не його належним виконанням відповідно до ст. 526 ЦК України, а переданням відступного, і що відступним буде грошова сума (рухоме майно), яка передана як завдаток, або подвійна сума завдатку.

При цьому така трансформація може мати місце, якщо така умова обов'язково міститиметься в забезпечуваному договорі, а також буде зазначено про повідомлення боржника щодо строку, коли внаслідок передачі завдатку в якості відступного, зобов'язання припиняється (ч. 3 ст. 858 ЦК України, ч. 2 ст. 997 ЦК України).

Окремо розглянемо Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-VIII¹⁷. Так, у ст. 1 Закону визначено такий термін як *забезпечення виконання договору про закупівлю*, під яким розуміється надання забезпечення виконання зобов'язань учасника перед замовником за договором про закупівлю. Крім того, у згаданій статті Закону надано визначення *забезпечення тендерної пропозиції* як надання забезпечення виконання зобов'язань учасника перед замовником, що виникли у зв'язку з поданням тендерної пропозиції, у вигляді такого забезпечення, як гарантія.

На відміну від чинної редакції, попередня редакція Закону України «Про здійснення державних закупівель» від 10.04.2014 № 1197-VII¹⁸ закріплювала таке поняття як *забезпечення виконання договору про закупівлю* – надання учасником замовнику гарантій виконання своїх зобов'язань за договором про закупівлю, включаючи такі види забезпечення як порука, гарантія, застава, завдаток, неустойка, депозит. У Законі містилося визначення і щодо *забезпечення пропозиції конкурсних торгів* – надання учасником замовнику гарантій виконання своїх зобов'язань у зв'язку з поданням пропозиції конкурсних торгів, у тому числі, такі види забезпечення: порука, гарантія, застава, завдаток, депозит.

Таким чином, завдаток застосовувався для надання певних гарантій учасником замовнику для виконання своїх зобов'язань за договором про закупівлю та у зв'язку з поданням пропозиції конкурсних торгів.

У чинній редакції Закону України «Про публічні закупівлі» залишилась законодавчо закріплена можливість забезпечення тендерної пропозиції лише у вигляді гарантії, проте таке обмежувальне тлумачення не сприяє розвитку торгового обороту. Крім того, передбачене ст. 24 вищенаведеного Закону забезпечення тендерної пропозиції таким видом як гарантія не узгоджується з положеннями ст.ст. 560–569 ЦК України, зважає тлумачення гарантії як виду забезпечення виконання зобов'язання та не виправдано з об'єктивних підстав, оскільки Законом визначено внесення забезпечення саме учасником торгів, а не гарантом (банком, іншою фінансовою установою чи страховою компанією) як це зазначено в ЦК України.

Разом з цим, позитивним моментом є закріплення в ст. 24 Закону України «Про публічні закупівлі» фіксованих розмірів забезпечення тендерної пропозиції у грошовому виразі (не більше 0,5 % очікуваної вартості закупівлі в разі проведення торгів на закупівлю робіт та 3 % – у разі проведення торгів на закупівлю товарів чи послуг), а ст. 26 вказаного Закону визначено і розмір забезпечення виконання договору про закупівлю (не більше 5 % вартості договору).

Такі самі обмеження доцільно використовувати не тільки для проведення процедури публічних закупівель, а й для правового регулювання правовідносин, пов'язаних із забезпеченням зобов'язань завдатком. При цьому, посилаючись на принципи розумності, справедливості та добросовісності суди в необхідних випадках можуть зменшити договірні суми завдатку.

Варто зауважити, що подібний правовий механізм щодо внесення грошових коштів вироблений англійським правом та має назву «забезпечувальний депозит».

Особливістю застосування завдатку в країнах англо-американської правової системи є те, що в них нормативно не закріплено інститут зобов'язального права, а відповідні правовідносини між учасниками врегульовані судовим прецедентом і судовою практикою та розглядаються у зв'язку з договором чи деліктом. Між тим, характерною ознакою завдатку в англійському праві є те, що він може виступати як депозит покупця. Так, якщо в договорі купівлі-продажу не зазначено іншого, депозит, здійснений покупцем при купівлі-продажу, вважається завдатком. У США, так званий, «завдаток» набув широкого розповсюдження в договорах оренди квартири, офісних приміщень, прокату автотранспорту, коли кредитор, отримуючи «забезпечувальний депозит» («secured deposit») – грошові кошти, має право утримати його в себе на випадок порушення договору боржником¹⁹. Отже, особливістю правової конструкції зарубіжного завдатку (депозиту) є те, що він підлягає поверненню в разі належного виконання зобов'язання.

Так само, відповідно до ст.ст. 24, 26 Закону України «Про публічні закупівлі» грошовий розмір забезпечення виконання договору та забезпечення тендерної пропозиції підлягає поверненню. Таке забезпечення слід закріпити як загальний спосіб забезпечення виконання зобов'язання для сторін.

У цивільному законодавстві відсутні застереження щодо внесення завдатку іншою особою (крім боржника), а тому не виключається можливість передачі завдатку на прикладі схеми майнового поручительства, оскільки для кредитора не має значення, хто замість боржника передасть йому завдаток, так як це не вплине на сутність його зобов'язальних правовідносин з боржником.

У випадку спадкування прав і обов'язків сторін за зобов'язанням, забезпеченим завдатком, одночасно відбуватиметься зміна сторони зобов'язання та перехід до нового кредитора права вимоги від боржника належного виконання зобов'язання. При цьому, ст. 1230 ЦК України передбачено право на стягнення неустойки (штрафу, пені) у зв'язку з невиконанням боржником спадкодавця своїх договірних обов'язків, яка була присуджена судом спадкодавцеві за його життя. Також цією статтею передбачено перехід до спадкоємця права на відшкодування моральної шкоди, яке було присуджено судом спадкодавцеві за його життя.

Отже, до спадкоємця переходить право на стягнення не тільки за основним зобов'язанням, а й право на відшкодування неустойки та моральної шкоди.

Аналогічний підхід можна використати й щодо завдатку, а саме попри відсутність спеціальної норми у чинному законодавстві, до спадкоємця переходить право не тільки на стягнення за основним зобов'язанням, а й відбувається спадкування і за акцесорним зобов'язанням (повернення завдатку або стягнення його подвійного розміру).

Проведене в межах даної статті дослідження дає змогу зробити наступні висновки:

1. Доцільність обмеження розміру завдатку пов'язана з тим, що на практиці його розмір може бути занадто великий, який фактично наблизитиме до повного розміру забезпечуваного зобов'язання. У зв'язку з цим постає необхідність обмеження не тільки самого розміру завдатку, а й зменшення розміру відповідальності за порушення відповідного зобов'язання.

2. Завдатку як способу забезпечення виконання зобов'язання притаманна компенсаційна функція як єдина стала, що не втрачає свого призначення на різних стадіях зобов'язальних правовідносин, оскільки стимулює як кредитора, так і боржника належним чином виконати певне зобов'язання під страхом настання для них негативних наслідків шляхом встановлення відповідних компенсаційних заходів відповідальності в забезпечуваному правочині. Завдаток у залежності від розвитку зобов'язальних відносин може постати як захід цивільно-правової відповідальності, і йому також буде притаманна компенсаційна функція.

3. Однією з підстав припинення зобов'язання, забезпеченого завдатком, може бути домовленість сторін про трансформацію завдатку у відступне, яка передбачає, що в разі порушення зобов'язання, відповідальність сторін буде обмежена сумою завдатку без права на відшкодування збитків, не покритих сумою завдатку.

4. Виходячи з положень Закону України «Про публічні закупівлі» доводиться необґрунтованість імперативного закріплення можливості забезпечення тендерної пропозиції лише у вигляді гарантії. При цьому доречним буде застосувати до положень вітчизняного законодавства про публічні закупівлі таке забезпечення як «забезпечувальний платіж» (подібний до схожої правової конструкції, виробленої англійським правом), що здатний поставати як ефективний правовий засіб одночасно й у механізмі правового регулювання тендерних процедур закупівлі, й при забезпеченні виконання договору про закупівлю.

¹ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

² *Серебрякова Ю. О.* Завдаток як вид забезпечення виконання зобов'язання // Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». – 2010. – № 2 (15). – С. 41; *Иоффе О. С.* Обязательственное право. – М.: Юрид. лит., 1975. – 880 с.

³ *Сафонова Ю. Б.* Отдельные способы обеспечения исполнения обязательств: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – С., 2001. – 26 с.

⁴ Закон Китайської Народної Республіки «Про гарантії» від 30 червня 1995 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://law.uglc.ru/guarantee.htm>

⁵ Принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/translations/blackletter2010-ukrainian.pdf>

⁶ Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Edited by Study Group on a European Civil Code, Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group). – Munich: Sellier European law publishers, 2009. – 6563 p.

⁷ Принципы Европейского контрактного права – дополненная и пересмотренная версия 1998 г. // Журнал международного частного права. – 1999. – № 1 (23). – С. 40–70.

⁸ Закон України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 30. – Ст. 379.

⁹ Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.

¹⁰ *Брагинский М. И., Витрянский В. В.* Договорное право. – М., 2001. – Кн. 1: Общие положения. – 842 с.

¹¹ *Федорчук Д. С.* Забезпечення виконання зобов'язань: Навч. посібник. – Донецьк: «Вебер» (Донецька філія), 2007. – 217 с.

¹² Там само. – С. 181–184.

¹³ Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: [В 4 т.] / А. Г. Ярема, В. Я. Карабань, В. В. Кривенко, В. Г. Ротань. – Т. 2. К.: А.С.К.; Севастополь: Ін-т юрид. дослідж., 2004. – 864 с.

¹⁴ Куликов Е. С. Соглашение о задатке в гражданском праве России: монография / Е. С. Куликов. – М.: Волтерс Клувер, 2011. – 208 с.

¹⁵ Церковна О. В. Завдаток і аванс: спільне та відмінності // Південноукраїнський правничий часопис. – 2008. – № 1. – С. 93–95.

¹⁶ Йоффе О. С. Избранные труды: В 4 т. – Т. III: СПб.: Юрид. центр Пресс, 2004. – Т. III: Обязательственное право. – 837 с.

¹⁷ Закон України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 року № 922-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 9. – Ст. 89.

¹⁸ Закон України «Про здійснення державних закупівель» від 10 квітня 2014 року № 1197-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 24. – Ст. 883.

¹⁹ Там само. – С. 49, 54.

Резюме

Бойко А. О. Функції завдатку в контексті динаміки зобов'язальних правовідносин.

Стаття присвячена функціям завдатку та особливостям їх застосування в контексті динаміки зобов'язальних правовідносин. Досліджуються функції, які мають змінний та постійний характер залежно від розвитку правовідносин, пов'язаних із застосуванням завдатку. Також розглядається можливість трансформації завдатку у відступне та обґрунтовується доцільність визначення в законодавстві про публічні закупівлі такого платіжного засобу як «забезпечувальний платіж».

Ключові слова: завдаток, функції, відступне, зобов'язання, платіж.

Резюме

Бойко А. А. Функции задатка в контексте динамики обязательственных правоотношений.

Статья посвящена функциям задатка и особенностям их применения в контексте динамики обязательственных правоотношений. Исследуются функции, которые носят переменный и постоянный характер в зависимости от развития правоотношений, связанных с применением задатка. Также рассматривается возможность трансформации задатка в отступное и обосновывается целесообразность определения в законодательстве о публичных закупках такого платежного средства как «обеспечительный платёж».

Ключевые слова: задаток, функции, отступное, обязательство, платеж.

Summary

Boiko A. Functions of an earnest in the context of dynamics of obligations legal relationship.

The article is devoted to the functions of the earnest and their application in the context of the dynamics of obligations legal relationship. The article examines features that are variable and permanent depending on the development of legal relations related to the application of the earnest. Also consider the possibility of transforming the Deposit in compensation and the expediency of the definition in the law on public procurement of such means of payment as the «security payment».

Key words: an earnest, functions, compensation, obligation, payment.

УДК 351.778.3(477)

Ю. В. ВЕРХОЛА

Юлія Володимирівна Верхола, аспірант Київського університету права НАН України

ДЖЕРЕЛА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ

Аналіз стану розробки проблеми свідчить про недостатнє дослідження питання щодо визначення джерел правового регулювання договірних відносин житлово-комунальних послуг загалом і правового регулювання договору водопостачання та водовідведення. Дана проблематика обумовлено різними факторами, у тому числі тим, що постійні інтеграційні процеси до міжнародних співтовариств змушують Україну коректувати її внутрішнє законодавство відповідно до міжнародних вимог, проте дані заходи часто є непослідовними або незавершеними, тому можна спостерігати багато розбіжностей у законодавстві України.

Метою цієї статті є здійснення теоретико-правового аналізу джерел правового регулювання договору водопостачання та водовідведення.

Окремі аспекти джерел правового регулювання договору водопостачання та водовідведення досліджували у своїх наукових працях цивілісти, зокрема: М. М. Агарков, М. І. Брагінський, О. В. Дзера, А. С. Довгерт, А. Ю. Кабалкін, А. В. Кіч, І. Б. Новицький, В. В. Сергієнко, Є. О. Харитонов та інші науковці.

При розгляді джерел правового регулювання договірних відносин слід зазначити, що розуміння джерел права залишається предметом дискусії в теорії права та галузевих юридичних науках. Окрім поняття «джерело права», вітчизняна наука використовує термін «форма права». Одні науковці називають нормативно-